

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

132:3 • 2012

Magnus Mörner (1924–2012)

När Magnus Mörner avled i april 2012 hissades flaggorna på halv stång på Universidad de Caracas, Venezuela, Universidad Nacional de Buenos Aires, Argentina, och på Universidad Pontificia de Lima, Peru. Minnet av en internationellt betydande historiker hyllades på detta högtidliga sätt, för Magnus Mörner var en verkligt internationell svensk historiker. Han var en pionjär inom global historieforskning och arbetade med dessa frågor långt innan begreppet hade etablerats. Hans över 480 arbeten är publicerade på ett flertal olika språk och flera av hans engelskspråkiga böcker har blivit verkliga klassiker.² Mörner var betydelsefull både i kraft av sina metodologiska innovationer och i sina arkivstudier, där han ofta tog fram tidigare obeaktat material.

Mörner etablerade i stor utsträckning med Latinamerika som studiefält i svensk historisk forskning och påverkade på så sätt generationer av forskare. Själv ansåg han att hans studier över Latinamerika under kolonial tid, i vilka han fokuserade på institutioner, aktörer och naturresurser, var bland de mest betydelsefulla. Här kan nämnas hans avhandling från 1953 – den första någonsin i historia i Sverige om ett renodlat utomeuropeiskt ämne – *The political and economic activities of the Jesuits in the La Plata region: the Hapsburg era*; en studie över mobilitet och etnicitet under den koloniala perioden, *La Corona Española y los foráneos en los pueblos de Indios en América* (1970); och en mindre studie över arkivmaterial i Cuzco rörande främst 1700-talet, *Perfil de la sociedad rural de Cuzco a fines de la colonia* (1978).

Av särskilt intresse är Mörners försök till sammanfattande översikt över Andinsk historia, *The Andean past: land, societies and conflicts* (1985). Andra breda verk som spänner över långa tidsrymder behandlar migration, etnicitet och ras, exempelvis *Race mixture in the history of Latin America* (1967), *Adventurers and proletarians: the story of migrants in Latin America* (1985, med Harold Sims) samt *Local communities and actors in Latin America's past* (1994).

Efter disputationen spelade Mörner en stor roll i uppbyggandet av det som senare blev Latinamerikainstitutet i Stockholm. Han arbetade också på flera universitet i USA, bland annat i New York, innan han 1982 blev professor i modern historia i Göteborg. Det var dock inte alltid lätt att i Sverige arbeta med Latinamerika som studiefält. Bland annat kritiserade författaren Sven Lindkvist, som på 1970-talet skrev om jordäggande och makt i Sydamerika, bristen på intresse hos svenska forskningsfinansiärer för Mörners projekt.

Magnus Mörner gjorde intressanta metodologiska experiment och

2. Se *Bibliography of Magnus Mörner 1947–1999* (Stockholm 1999).

många av dessa har kommit att bli naturliga redskap i senare socialhistorisk forskning. Han var också en föregångare inom det som i dag kallas intersektionalitet i historieforskningen. Han utövade starkt inflytande på senare generationer av svenska historiker och inspirerade många yngre forskare. Han förklarade sig öppet vara av liberal politisk övertygelse (till exempel i förordet till *The Andean past*) men samarbetade gärna med kollegor och studenter av skiftande politisk och ideologisk inriktning, vilket gav stora möjligheter till öppen och bred forskning. Mörner spelade också stor roll för att hjälpa flera latinamerikanska akademiker, ofta vänsterorienterade, till Sverige i samband med 1960- och 1970-talens militärkupper.

Även om Mörners huvudsakliga forskargärning gällde Latinamerika arbetade han även med andra områden, bland annat svensk lokalhistoria, exempelvis i Markprojektet vid Göteborgs universitet (tillsammans med Christer Winberg och Christer Ahlberger). Under sina sista år arbetade Mörner också med relationer mellan Sverige, Frankrike och Spanien under 1700- och 1800-talen. Hans populärhistoriska översikter på svenska nådde en bred publik.

Bland de otaliga anekdoterna minns vi särskilt en som handlar om Mörners första besök på nationalarkivet i Buenos Aires på 1940-talet, då Juan Domingo Perón satt vid makten. Det var mitt i sommaren och närmare 40 grader varmt. Mörner tog, som han tyckte helt naturligt, av sig sin kavaj och hängde den över stolen – men då dök en vaktmästare upp och pekade menande på kavajen, som den stackars unge forskaren fick ta på sig igen. Förklaringen var att nationalarkivet dominerades av anti-peronister som mistrodde de unga radikala peronisterna, vilka just utmärkte sig genom att inte använda kavaj och gå med uppknäppt skjorta.

I Magnus Mörner hade Sverige en verkligt betydande internationell historiker som var innovativ, kreativ och byggde viktiga nätverk. Hans insatser är av bestående värde och hans öppna, intresserade inställning till kollegor och studenter var av stor betydelse. Mörner kommer länge att bli ihågkommen, både av oss som hade förmånen att träffa och arbeta tillsammans med honom, men också av dem som i dag möter honom i hans texter.

Göteborgs universitet

MARIA CLARA MEDINA
PER CORNELL